

NOTAT – UTDELING FRA AKSJESELSKAPER

Fastsatt av GKRS' styre i møte 20.09.2012 med endringer 18.12.2014

1. Innledning og avgrensning

Kommuner og fylkeskommuner har ofte betydelige eierposter i aksjeselskaper¹. Eierskapet i disse selskapene gir grunnlag for å motta utdelinger fra selskapet. Dette kan være utdelinger i form av utbytte eller utdelinger som skyldes nedsettelse av egenkapitalen i selskapet. I enkelte tilfeller kan det være vanskelig å vurdere hvorvidt slike utdelinger skal inntektsføres i kommunens driftsregnskap eller investeringsregnskap.

Dette notatet drøfter kriterier for klassifisering av utdelinger fra aksjeselskaper som driftsinntekter eller investeringsinntekter. Notatet drøfter i hovedsak utdelinger i form av utbytte og kapitalnedsettelse i aksjeselskaper.

Notatet omhandler ikke reglene for inntektsføring av salg av aksjer etter regnskapsforskriften § 3 fjerde og femte ledd, jf. KRS nr. 4 pkt. 4.2.

Med kommuner menes i dette notatet både kommuner og fylkeskommuner.

2. Regelverk

2.1 Kommunale regnskapsbestemmelser

Det følger av forskrift om årsregnskap og årsberetning (regnskapsforskriften) § 3 at løpende inntekter skal regnskapsføres i driftsregnskapet, mens ikke-løpende inntekter skal regnskapsføres i investeringsregnskapet. Bestemmelsen er en handlingsregel som innebærer at ikke-løpende inntekter ikke skal brukes til dekning av driftsutgifter. Kommunens driftsutgifter skal dermed finansieres av løpende inntekter. Dette innebærer at kommunene ikke skal kunne legge seg på et driftsnivå som ikke kan finansieres med løpende inntekter. Dette er en del av det som ofte omtales som formuesbevaringsprinsippet.

Forskrift om årsbudsjett (budsjettforskriften) § 2 bokstav i) definerer "løpende inntekter eller innbetalinger" som *påregnelige inntekter eller innbetalinger som kommer igjen med jevne mellomrom*. Begrepet ikke-løpende inntekter er ikke definert og må således forstås slik at ikke-løpende inntekter er inntekter som ikke oppfyller definisjonen av løpende inntekter.

Av oppstillingsplanene for økonomiske oversikter fremgår at utbytte kan inntektsføres både i driftsregnskapet og investeringsregnskapet, jf. vedlegg 4 og 5 til regnskapsforskriften.

Bestemmelsene i regnskapsforskriften § 3 fjerde og femte ledd om salg av finansielle anleggsmidler gjelder etter sin ordlyd ved salg og vil således ikke komme til anvendelse for utdeling fra aksjeselskaper i form av utbytte eller kapitalnedsettelse.

¹ Med "aksjeselskaper" menes i dette notatet både aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper.

2.2 Utdeling fra aksjeselskaper

Utdeling fra aksjeselskaper kan skje i form av utbytte, kapitalnedsettelse, som følge av fusjon eller fisjon eller ved oppløsning av selskapet, jf. aksjeloven (asl) § 3-6. I dette notatet drøftes utdelinger i form av utbytte og kapitalnedsettelse.

Utbytte

Generalforsamlingen treffer vedtak om utdeling av utbytte etter forslag fra styret. Det kan kun utdeles utbytte **så langt det etter utdelingen har tilbake netto eiendeler som gir dekning for selskapets aksjekapital og øvrig bundet egenkapital, jf. asl § 8-1.** Det kan likevel ikke utdeles mer enn **at selskapet etter utdelingen har forsvarlig egenkapital og likviditet.**

Kapitalnedsettelse

Aksjeselskap kan sette ned aksjekapitalen. Det beløpet nedsettelsen gjelder kan iht. asl § 12-1 benyttes til:

1. dekning av tap som ikke kan dekkes på annen måte;
2. utdeling til aksjeeierne eller sletting av egne aksjer;
3. avsetning til fond som skal brukes etter generalforsamlingens beslutning.

Nedsettelse som skal benyttes til utdeling til aksjeeierne eller til avsetning til fond kan kun gjøres etter kreditorvarsel. Nedsatt aksjekapital som er benyttet til avsetning til fond vil inngå i fri egenkapital og kan senere utdeles som utbytte.

Aksjelovens bestemmelser om overkursfond ble opphevet 1.7.2013. Det legges til grunn at denne endringen ikke har betydning for konklusjonene i notatet.

3. Drøfting

3.1 Generelt om løpende og ikke-løpende inntekter

Utdeling fra aksjeselskaper i form av kapitalnedsettelse eller utbytte etter aksjelovens bestemmelser kan regnskapsmessig være tilbakebetaling av innskutt kapital, utdeling av resultater eller utdeling av merverdier. Slike inntekter kan være både løpende og ikke-løpende inntekter for kommunen, uavhengig av den selskapsrettslige formen på utdelingen. Det er det reelle innholdet i inntekten for kommunen som investor som er avgjørende.

Skillet mellom løpende og ikke-løpende inntekter er drøftet i KRS nr. 4 (F) "Avgrensning mellom driftsregnskapet og investeringsregnskapet" punkt 4. KRS nr. 4 (F) legger til grunn at inntekt ved salg av anleggsmidler alltid vil være en ikke-løpende inntekt som skal inntektsføres i investeringsregnskapet. Unntaket fra dette er beregnet avkastning på innskutt kapital ved salg av finansielle anleggsmidler, jf. regnskapsforskriften § 3 fjerde ledd og standardens punkt 4.2.

Mottatt avviklingsoppgjør fra selskapet behandles på samme måte som salg av finansielle anleggsmidler. Tilleggsvederlag ved fusjon etter asl § 13-2 er behandlet i KRS nr. 4 (F) punkt 4.2 nr. 3. Tilleggsvederlag ved fisjon etter asl § 14-2 behandles tilsvarende.

Ved utdeling fra aksjeselskaper i form av utbytte eller kapitalnedsettelse står vi ikke overfor salg av finansielle anleggsmidler, slik at regnskapsforskriften § 3 fjerde ledd og punkt 4.2 i KRS nr. 4 (F) ikke kommer til anvendelse. Det vil derfor være kriteriene i punkt 4.3 som må vurderes. Av punkt 4.3 nr. 1 fremgår det at andre inntekter (enn de som er omhandlet i punkt 4.1 og 4.2) skal klassifiseres som ikke-løpende dersom inntekten/innbetalingen er både uvanlig, uregelmessig og vesentlig. Av nr. 2 fremkommer at det er det reelle innholdet i inntekten/innbetalingen som er bestemmende for regnskapsføringen.

3.2 Tilbakebetaling av innskutt kapital

Salg av aksjer klassifisert som anleggsmidler er en engangsinntekt, dvs. en ikke-løpende inntekt, som skal inntektsføres i investeringsregnskapet med unntak av beregnet avkastning på innskutt kapital iht. regnskapsforskriften § 3 fjerde ledd. Tilbakebetaling av kommunens innskutte kapital i selskapet, dvs. kommunens investering, vil også være en engangsinntekt og er derfor en ikke-løpende inntekt som skal regnskapsføres i investeringsregnskapet.

GKRS legger til grunn at KRS nr. 4 (F) punkt 4.3 skal forstås slik at dersom det reelle innholdet i transaksjonen er en tilbakebetaling av kommunens innskutte kapital, vil utdelingen være en ikke-løpende inntekt som skal regnskapsføres i kommunens investeringsregnskap. Det må gjelde selv om inntekten isolert sett ikke kan anses som både uvanlig, uregelmessig og vesentlig. Hvorvidt utdelingen reelt sett er utdeling av innskutt kapital vurderes uavhengig av hvordan de utdelte midlene var klassifisert i aksjeselskapet.

Det kan tidvis være vanskelig å fastslå hvorvidt en utdeling representerer tilbakebetaling av kommunens innskutte kapital. Vektlegging av det reelle innholdet i inntekten tilsier at det ikke har avgjørende betydning hvilken selskapsrettslig form utdelingen har, dvs. hvilken hjemmel i aksjeloven utdelingen er gitt med bakgrunn i. Den selskapsrettslige formen kan imidlertid gi indikasjoner om realitetene.

GKRS legger til grunn at utdeling av verdier som kommunen har ytet vederlag for ved kjøpet av aksjene reelt sett vil være tilbakebetaling av innskutt kapital. Dersom bokført verdi på aksjeposten må nedskrives etter utdelingen representerer utdelingen i realiteten tilbakebetaling av innskutt kapital og skal inntektsføres i kommunens investeringsregnskap. Slik nedskrivning vil være nødvendig dersom virkelig verdi på aksjene etter utdelingen er lavere enn bokført verdi. Virkelig verdi vurderes i samsvar med KRS nr. 9 (F) «Nedskrivning av anleggsmidler» punkt 3.4 nr. 10.

Også i tilfeller hvor virkelig verdi på aksjene etter utdelingen ikke er lavere enn bokført verdi, kan realitetene tilsi at det er snakk om tilbakebetaling av innskutt kapital. Dette kan for eksempel være tilfelle dersom kommunen har deltatt i en rettet emisjon i selskapet hvor kommunen har fått aksjene rimeligere enn de reelle verdiene i selskapet skulle tilsi, hvorpå hele eller deler av emisjonsbeløpet deles ut igjen til aksjonærene etter en kapitalnedsettelse.

3.3 Uvanlig, uregelmessig eller vesentlig

Selv om en utdeling ikke representerer tilbakebetaling av innskutt kapital, kan inntekten være både uvanlig, uregelmessig og vesentlig. Også slike utdelinger klassifiseres som ikke-løpende inntekter etter KRS nr. 4 (F) punkt 4.3 nr. 1.

Uvanlig

En inntekt eller innbetaling er iht. KRS nr. 4 (F) uvanlig når den ikke har sammenheng med kommunens normale virksomhet. Med dette menes at inntekten eller innbetalingen blant annet ikke kan vedrøre virksomhet hvor kommunen ved lov er pålagt et ansvar, det er stilt krav om utførelse i kommunens regi eller som kommunen tidligere har bevilget midler til og/eller mottatt midler fra. Sett på bakgrunn av forskriftens definisjon av løpende inntekter og hvilke inntekter som for øvrig klassifiseres som ikke-løpende, jf. KRS nr. 4 (F) pkt. 4.1 og 4.2, må det være rimelig å forstå "kommunens normale virksomhet" som virksomhet som genererer løpende inntekter eller utgifter. I hvilken grad en inntekt gir grunnlag for å finansiere kommunens løpende aktiviteter på lengre sikt vil derfor ha betydning ved vurderingen av hvorvidt inntekten er uvanlig eller ikke.

Det ikke uvanlig at kommuner er eiere i aksjeselskaper og mottar utdelinger fra selskapet i form av utbytter som utbetales årlig eller med jevne mellomrom. Utdelt utbytte fra resultater i selskapet som er opptjent i kommunens eiertid gir grunnlag for å finansiere kommunens løpende utgifter på noe sikt og kan dermed ikke anses som uvanlige. Utdeling av resultater

opptjent før kommunens eiertid representerer verdier som kommunen har ytet vederlag for ved kjøpet av aksjene, dvs. kommunens investering, og vurderes etter avsnitt 3.2.

Enkelte utdelinger fra selskaper som kommunen er eier i, kan imidlertid ha mer preg av å være engangsinntekter. Slike inntekter som for eksempel har bakgrunn i ulike omstruktureringer i selskapene, vil som regel ikke gi grunnlag for å finansiere kommunens løpende utgifter på sikt og kan således neppe anses å ha sammenheng med kommunens normale virksomhet.

Utdelinger fra et selskap som skyldes nedsettelse av egenkapitalen etter en rettet emisjon hvor kommunen ikke var deltaker, vil typisk være en slik uvanlig utdeling. I en slik situasjon vil kommunens eierandel i selskapet reduseres, slik at det har likhetstrekk med salg av aksjer. Hendelser som har likhetstrekk med salg av aksjer trekker i retning av at utdelinger fra selskapet som er knyttet til hendelsen vil være uvanlige.

Uregelmessig

En inntekt er uregelmessig når kommunen ikke har innflytelse på om og når inntekten kan forventes å komme og den ikke kommer årlig eller med jevne mellomrom.

Budsjettforskriftens definisjon av løpende inntekter som *påregnelige inntekter eller innbetalinger som kommer igjen med jevne mellomrom*, innebærer at det ikke vil være krav om at de aktuelle inntektene kommer årlig. Det er tilstrekkelig at inntekten kommer igjen med ikke alt for store mellomrom.

Inntekter som av karakter er en engangsinntekt, jf. drøftelsen ovenfor, som fordeles ved utbetalinger fra selskapet over flere år, kan anses som regelmessige, selv om de vil være uvanlige. Utbetalingene må imidlertid fordeles over en tilstrekkelig lang tidshorison, mer enn noen få år, for at de skal kunne gi grunnlag for å finansiere kommunens løpende utgifter på sikt.

Vesentlig

Det siste vilkåret i KRS nr. 4 (F) pkt. 4.3 nr. 1 er at inntekten er vesentlig. Dvs. at inntekten anses som vesentlig i forhold til kommunens virksomhet eller at inntekten har stor prinsipiell betydning for kommunen.

4. Oppsummering

Utdelinger fra aksjeselskaper kan være både løpende og ikke-løpende inntekter for kommunen. Løpende inntekter inntektsføres i driftsregnskapet, mens ikke-løpende inntekter regnskapsføres i investeringsregnskapet.

Det er det reelle innholdet i inntekten for kommunen som investor som er avgjørende for hvorvidt en utdeling fra aksjeselskap skal klassifiseres som en løpende eller ikke-løpende inntekt. Den selskapsrettslige formen på utdelingen er ikke avgjørende.

Utdelinger fra aksjeselskaper som innebærer tilbakebetaling av innskutt kapital vil være en ikke-løpende inntekt som skal regnskapsføres i kommunens investeringsregnskap. Utdeling av verdier som kommunen har ytet vederlag for ved kjøpet av aksjene vil reelt sett være tilbakebetaling av innskutt kapital, dvs. kommunens investering.

Andre utdelinger fra aksjeselskaper klassifiseres som ikke-løpende dersom inntekten er både uvanlig, uregelmessig og vesentlig. Utdeling av midler som representerer opptjente resultater i selskapet i kommunens eiertid vil som regel ikke være uvanlige. Utdelinger som er av engangskaraktér anses som uvanlige, med mindre utbetalingene fremstår som regelmessige

over tid. Inntektens evne til å finansiere kommunens løpende aktiviteter på sikt vektlegges ved vurderingen av om inntekten er uvanlig og uregelmessig.

Vedlegg: Flytdiagram

